

UZASADNIENIE

Decyzją z 6.12.2022 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. stwierdził, że J. Z. pobrała nienależne świadczenia za okres od 1.10.2021 r. do 31.08.2022 r. w łącznej kwocie 19868,59 zł z tytułu renty rodzinnej i kolejnego świadczenia pieniężnego oraz dodatkowego świadczenia pieniężnego z powodu zbyt późnego zawiadomienia o zmianie w uprawnieniu do świadczeń (brak kontynuacji nauki). Zakład zobowiązał ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1.10.2021 r. do 31.08.2022 r. w łącznej kwocie 15940,83 zł z tytułu renty rodzinnej i kolejnego świadczenia pieniężnego za 2021 r. (14-ka) w kwocie 1250,88 zł oraz dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego za 2022 r. (13-ka) w kwocie 1338,44 zł oraz kolejnego świadczenia pieniężnego za 2022 r. (14-ka) w kwocie 1338,44 zł, łącznie 19868,59 zł. (decyzja k. 206 akt ZUS)

Odwołanie od w/w decyzji złożyła wnioskodawczyni wnosząc o jej zmianę poprzez stwierdzenie, że nie jest zobowiązana do zwrotu pobranego świadczenia w kwocie wskazanej w zaskarżonej decyzji. Ubezpieczona wyjaśniła, że we wrześniu 2021 r. zapisała się do Szkoły P. (...) na kierunek florystyka po tym jak okazało się, że nie zdała egzaminu maturalnego z matematyki podstawowej. Podała, że wcześniej ze względu na zdolności plastyczne uczęszczała do Zespołu Państwowych Szkół (...) w Ł. i dlatego wybrała taki kierunek. Twierdziła, że starała się brać udział w zajęciach, ale nie zawsze było to możliwe ze względu na jej stan zdrowia, akcentując, że wcześniej miała stwierdzoną całkowitą niezdolność do pracy z uwagi na stan zdrowia. Podkreśliła, że po zachorowaniu jej ogólny stan pogorszył się, ale starała się zdać egzaminy maturalne oraz uczęszczać na zajęcia. Podała, że 31.08.2022 r. zrezygnowała z nauki w Ł., ponieważ przeprowadziła się do W., gdzie również uczęszcza do szkoły Cosinus. (odwołanie od decyzji k. 3)

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o jego oddalenie, podtrzymując dotychczasowe stanowisko w sprawie. (odpowiedź na odwołanie k. 4)

Na ostatnim terminie rozprawy z 10.07.2023 r. wnioskodawczyni poparła odwołanie, przy czym oświadczyła, że wnosi o jego uwzględnienie chociaż co do czterech miesięcy nauki, w których miała frekwencję oraz co do miesiąca wrzesień 2021 r., natomiast pełnomocnik pozwanego wniósł o oddalenie odwołania w całości. (stanowiska stron - e-prot. z 10.07.2023 r.: 00:00:16, 00:11:00, oświadczenie ubezpieczonej - e-prot. z 10.07.2023 r.: 00:01:53)

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

J. Z. urodziła się (...) (niesporne)

Ubezpieczonej decyzją z 13.10.2021 r. przyznane zostało prawo do renty rodzinnej od 1.09.2021 r. do 31.01.2022 r. pod warunkiem kontynuacji nauki. Decyzją z 4.08.2022 r. przedłużono ubezpieczonej prawo do renty rodzinnej do 31.08.2022 r. W każdej z w/w decyzji wnioskodawczyni była pouczona o konieczności powiadomienia ZUS o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do renty. (decyzje k. 180-181, 183-185, 188-189 akt ZUS)

ZUS wypłacał ubezpieczonej rentę rodzinną po przedłożeniu zaświadczenia z P. (...) w Ł. o podjęciu nauki w I semestrze w roku szkolnym 2021/2022 na kierunku florystyka od dnia 20.09.2021 r., a następnie na podstawie zaświadczenia o rozpoczęciu nauki w P. (...) w W. od 7.09.2022 r. na kierunku opiekunka dziecięca z terminem zakończenia szkoły na styczeń 2023 r. (okoliczności niesporne, a nadto zaświadczenia k. 179,186, 191, 198 akt ZUS)

W dniu 2.12.2022 r. wpłynęło do ZUS zaświadczenie z P. (...) w Ł. z informacją o tym, że ubezpieczona zrezygnowała z nauki na kierunku florystyka 30.08.2022 r. oraz z informacją o frekwencji ubezpieczonej na zajęciach, z którego wynika, że wnioskodawczyni nie realizowała obowiązku nauki we wrześniu i październiku, gdyż miała zerową frekwencję, w listopadzie była obecna na 22 godzinach zajęć z 48 godzin możliwych, w grudniu była obecna na 16 godzinach zajęć z 38 godzin możliwych, w semestrze wiosennym w roku szkolnym 2021/2022 powtarzała I semestr i w lutym była obecna na 18 godzinach zajęć z 18 możliwych (100% frekwencja), w marcu była obecna na 11 godzinach zajęć z 36 godzin możliwych, a w kwietniu, maju i czerwcu miała zerową frekwencję na zajęciach. (zaświadczenie k. 203 akt ZUS)

W listopadzie i grudniu 2021 r. oraz w marcu 2022 r. wnioskodawczynie nie mogła realizować obowiązku nauki w wymiarze co najmniej 50% frekwencji w zajęciach z powodu problemów zdrowotnych i koniecznego leczenia. Szkoła przy ustalaniu frekwencji nie brała pod uwagę zaświadczeń lekarskich o niemożliwości uczestniczenia w tym zajęciach z uwagi na stan zdrowia ucznia, a jedynie faktyczną obecność na zajęciach. W lutym 2022 r. ubezpieczona miała 100% frekwencję ponieważ zajęcia odbywały się online. (dokumentacja medyczna k. 21-38,41-88, 98-131, zeznania wnioskodawczynie e-prot. z 15.05.2023 r.: 00:00:57 w zw. z e-prot. z 10.07.2023 r.: 00:01:53)

Wnioskodawczynie pracowała na siłowni F. F. na umowę zlecenie od 12.04.2022 r. do 26.07.2022 r. i uzyskała z tego tytułu łącznie wynagrodzenie w kwocie 3705,25 zł. (umowa zlecenia k. 137-138, wypowiedzenie umowy zlecenia (...), przelewy na rachunek k. 140-141, zeznania wnioskodawczynie e-prot. z 15.05.2023 r.: 00:00:57 w zw. z e-prot. z 10.07.2023 r.: 00:01:53)

Powyższy stan faktyczny został odtworzony na podstawie powołanych dokumentów, których autentyczności nie kwestionowała żadna ze stron, a i Sąd nie znalazł powodów by czynić to z urzędu. Na zeznaniach wnioskodawczynie sąd oparł się w zakresie w jakim znalazły potwierdzenie w załączonej dokumentacji medycznej oraz złożonej do akt umowie zlecenia. Wnioskodawczynie nie wykazała natomiast, że realizowała w badanym okresie objętym zaskarżoną decyzją obowiązek nauki poza miesiącami, w których miała odnotowaną frekwencję, albowiem brak na to wiarygodnych dowodów.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje jedynie na częściowe uwzględnienie, a w pozostałym zakresie podlega oddaleniu.

W myśl art. 68 ust. 1 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 504 ze zm.) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia.

Ustawodawca przyjmuje zatem, że z zakończeniem granicy wiekowej 25 lat prawo do renty rodzinnej ustaje bez względu na okres, jaki pozostał do zakończenia nauki w szkole, jeżeli jest ona odbywana w szkole nie będącej szkołą wyższą. Wyjątek – w odniesieniu do odbywania studiów w szkole wyższej – ustanowiony został w art. 68 ust. 2 ustawy, dopuszczając dalsze, maksymalne przedłużenie okresu pobierania renty rodzinnej przez dziecko, które osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, do zakończenia tego ostatniego roku studiów.

W świetle powyższego prawo do renty rodzinnej dla dziecka ze względu na wiek ulega przedłużeniu w przypadku kontynuowania nauki w szkole (nie dłużej niż do osiągnięcia 25 lat życia, z zastrzeżeniem art. 68 ust. 2). Utratę uprawnień powoduje ukończenie nauki i chodzi tu o takie sytuacje jak usunięcie ze szkoły, skreślenie z listy studentów. Na gruncie art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez ukończenie nauki w szkole należy rozumieć również jej zaprzestanie, np. przez skreślenie z listy uczniów. Definitywne (ostateczne) skreślenie z listy uczniów powoduje w zakresie prawa do renty rodzinnej taki sam skutek, jaki wynika z ukończenia nauki potwierdzonego świadectwem szkolnym (zob. wyrok SA w Łodzi z 24.07.2019 r., III AUa 1012/18).

Przez naukę w szkole, o której mowa w art. 68 ust. 1 pkt 2 u.e.r.f.u.s., rozumie się naukę w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych (publicznych i niepublicznych), szkołach wyższych (państwowych i niepaństwowych), szkołach prowadzonych przez K. (...), a także pozaszkolnych formach kształcenia, doksztalcania bądź doskonalenia zawodowego (np. w ramach różnego rodzaju kursów lub praktyk zawodowych). W grę wchodzi wszelkie formy kształcenia w systemie stacjonarnym, zaocznym, wieczorowym i korespondencyjnym.

Przy tym okres pobierania nauki, o którym mowa w art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, pojmowany jest szeroko i obejmuje nie tylko okres efektywnego uczestniczenia w zajęciach objętych programem nauczania, ale także okres wakacji, urlopu zdrowotnego dla ucznia szkoły średniej czy urlopu dziekańskiego dla studenta wyższej uczelni (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 3.10.2000 r., II UKN 739/99, OSNAPiUS 2002 r. Nr 9, poz. 215), jak również przerw w edukacji wynikających ze skreślenia z listy uczniów i ponownego przyjęcia ich w poczet (zob. wyroki Trybunału (...) z 26.04.1968 r., III TR 1772/67, OSPiKA 1969 r. Nr 12, poz. 250 i z 29.11.1967 r., IV TR 95/76, niepubl. oraz uchwała Sądu Najwyższego z 28.01.1986 r., II UZP 47/85, OSNCP 1986 r., poz. 204, nawiązująca do wyroków Sądu Najwyższego z 29.01.1981 r., II URN 7/81, niepubl. i z 27.04.1982 r., II URN 74/82, OSNCP 1982 nr 11-12, poz. 176, a także wyroki tego Sądu z 6.05.1986 r., II URN 45/86, OSNCP 1986 r. Nr 10-11, s. 83, z 16.04.1999 r., II UKN 571/98, z 3.10.2000 r., II UKN 739/99, OSNAPiUS 2002 r. Nr 9, poz. 215 i z 24.11.2004 r., I UK 3/04, OSNP 2005 r. Nr 8, poz. 116); wyrok Sądu Najwyższego z 13.05.2014 r. I UK 414/13. wyrok SA w Gdańsku z 10.02.2017 r., III AUa 1679/16).

Sąd Okręgowy zważył, że możliwe są określone przerwy w nauce (rozszerzająca wykładnia funkcjonalna przepisu), nawet powodujące czasową utratę statusu ucznia w danej szkole, ale o charakterze przejściowym, wywołane jednak nadzwyczajnymi i obiektywnymi przyczynami (zob. wyrok SA w Katowicach z dnia 30.01.2018 r., III AUa 1977/17).

Nie należy jednak jednocześnie tracić z pola widzenia, że przepisy o rencie rodzinnej nie uzależniają prawa do tego świadczenia od systematyczności nauki, jej pozytywnych rezultatów, ewentualnego powtarzania semestrów. Jedyne warunki to kontynuowanie nauki i ograniczenie wiekowe. Omawiany przepis powinien być zatem wykładany zgodnie z jasnym i niebudzącym wątpliwości brzmieniem nieróżnicującym przyczyn przedłużenia się czasu studiów – okresu nauki (zob. wyrok SA we Wrocławiu z 13.11.2018 r., III AUa 490/18). W sytuacji, gdy student/ uczeń nie tylko nie uczęszcza na zajęcia, ale także nie przystępuje do żadnych zaliczeń i egzaminów, nie można uznać go za osobę pobierającą naukę. Odmiennie należy ocenić przypadek udziału studenta/ ucznia w sesji egzaminacyjnej, ale z negatywnym wynikiem, nieupoważniającym do zaliczenia semestru. Nie można wówczas odmówić studentowi/ uczniowi faktycznego realizowania - chociaż z miernym rezultatem - obowiązującego w uczelni programu nauczania (zob. wyrok SN - Izba Pracy z 3.02.2016 r., I UK 53/15).

Do stwierdzenia czy ktoś pobiera naukę w szkole w rozumieniu art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, nie jest wystarczające ustalenie zamiaru pobierania tejże nauki. Muszą występować przejawy zewnętrzne. Można zatem pobierać naukę w szkole nie po to, aby poszerzać swoją wiedzę, czy też nie po to, aby zdobywać formalne kwalifikacje, czy uprawnienia, a tylko po to (w znaczeniu intencji), aby otrzymywać rentę rodzinną, a mimo to jeśli tylko uczestniczy się w zajęciach i wypełnia inne postawione wymagania, należy uznać, że ktoś taki pobiera naukę w szkole. Jeżeli jednak nie wypełnia się podstawowych obowiązków w postaci uczestnictwa w zajęciach, przy czym nie podaje się żadnego usprawiedliwienia (wy tłumaczenia) tejże nieobecności, a ponadto jeżeli na skutek tego dochodzi do skreślenia z listy słuchaczy - no to nie można uznać, że okres poprzedzający skreślenie, kiedy ciągle występuje stuprocentowa nieobecność, był nauką w szkole. Nauka w szkole to poddanie się wymogom - rygorom nauczania w zorganizowanej, zinstytucjonalizowanej formie, wymogom określonym w odpowiednich przepisach prawa oświatowego oraz regulaminie szkoły. Niewypełnianie żadnych obowiązków, czy też ich wypełnianie, ale tylko w sobie znany sposób, bez poddania się reżimowi nauczania zinstytucjonalizowanego, nie jest nauką w szkole (zob. wyrok SA w Białymstoku z 7.03.2018 r., III AUa 66/18).

Istota renty rodzinnej służącej dziecku zmarłego ubezpieczonego, sprowadza się do zapewnienia świadczenia alimentacyjnego umożliwiającego mu kontynuowanie nauki w celu uzyskania zdolności do samodzielnego utrzymania. Pojęcie kontynuowanie nauki, nie polega na stwarzaniu pozorów jej pobierania, czy też wyrażaniu chęci i woli jej pobierania. Nie można bowiem osoby, która faktycznie nie pobiera nauki uznać za osobę pobierającą naukę w rozumieniu cyt. art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przez określenie przez ustawodawcę w art. 68 ust. 1 pkt 2 tej ustawy, iż renta rodzinna przysługuje dziecku po ukończeniu 16 roku życia do ukończenia nauki w szkole należy rozumieć nie tyle formalny status ucznia (studenta), co realne wypełnianie tej roli stosownie do regulaminu uczelni (szkoły), w szczególności poprzez

uczestnictwo w zajęciach, podchodzenie do egzaminów i przedkładanie wymaganych prac semestralnych itd. Nie mieści się w tym pojęciu takie postępowanie ucznia (studenta), które polega na zapisywaniu się do danej szkoły bez uczestniczenia w całości lub istotnej części zajęć, nie poodchodzeniu do egzaminów, nie przedkładaniu wymaganych programem nauczania prac itp. – tak słusznie w wyroku SA w Poznaniu z 13.05.2015 r., III AUa 1370/14. Nie można mówić o pobieraniu nauki, gdy uczeń nie podejmuje żadnych starań w kierunku przyswajania wiedzy, a status osoby uczącej się uzyskuje tylko przez "zapisanie się" do określonej szkoły" (zob. wyrok SA w Łodzi z 29.04.2014 r., III AUa 51/14, a także wyrok SA w Łodzi z 20.12.2013 r., III AUa 1962/13).

Przenosząc rozważania na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że z ustaleń wynika, iż wnioskodawczyni był słuchaczką P. (...) w Ł. na kierunku florysta w semestrze od 20.09.2021 r. i został skreślona z listy słuchaczy w dniu 30.08.2022 r. Wnioskodawca miał w semestrze I na kierunku florysta następującą frekwencję na zajęciach: we wrześniu i październiku 2021 r. - o godzin, w listopadzie 2021 r. 22 godziny na 48 godzin, w grudniu 2021 r. 16 godzin na 38 godzin, przy czym z dokumentacji medycznej wynika, że osiągnęła w tych miesiącach frekwencji co najmniej w 50% z uwagi na stan zdrowia, który jej to uniemożliwił, następnie w styczniu 2022 r. miała frekwencję o godzin, zaś w semestrze wiosennym powtarzała semestr I i miała w lutym 2022 r. 100% frekwencję tj. 18 godzin obecności na 18 godzin zajęć, a w marcu 2022 r. miała obecność na 11 godzinach zajęć z 36 godzin możliwych, przy czym udział w zajęciach w większym wymiarze był niemożliwy ze względu na jej problemy zdrowotne. W kolejnych miesiącach kwiecień, maj, czerwiec 2022 r. odwołująca miała zerową frekwencję, a zatem nie realizowała w tym czasie nauki, natomiast podjęła zatrudnienie na umowę zlecenie, którą realizowała od 12.04.2022 r. do 26.07.2022 r. uzyskując z tego tytułu łączny dochód w wysokości 3705,25 zł.

A zatem w miesiącach objętych zaskarżoną decyzją wnioskodawczyni zdaniem Sądu wykazała, że realizowała naukę w miesiącach: listopad i grudzień 2021 r. oraz luty i marzec 2022 r., albowiem w tym miesiącach miała frekwencję na zajęciach we wskazanej wyżej ilości godzin w ramach zaplanowanych zajęć. W lutym 2022 r. była to 100% frekwencja, a w miesiącach listopad i grudzień 2021 r. oraz marzec 2022 r. z dokumentacji medycznej wynika, że problemy zdrowotne uniemożliwiały skarżącej uczestniczenie w większym wymiarze w zaplanowanych zajęciach, lecz z pewnością obowiązkowi ucznia w tych miesiącach realizowała.

Natomiast odwołanie w pozostałym zakresie nie mogło odnieść zamierzonego skutku skoro ubezpieczona w ogóle nie uczestniczyła w zajęciach we wrześniu i październiku 2021 r. oraz w styczniu, kwietniu, maju, czerwcu 2022 r., a w sierpniu 30.08.2022 r. zrezygnowała z nauki w szkole, przy czym nie było żadnych usprawiedliwionych szczególnych okoliczności, które uniemożliwiałyby jej kontynuowanie nauki w tych miesiącach. Dodać należy, że wnioskodawczyni nie ukończyła I semestru, który powtarzała w semestrze wiosennym. Wobec powyższego Sąd zważył, że samo zapisanie się do szkoły policealnej nie wystarcza do uzyskania prawa do renty rodzinnej, jeżeli ubezpieczony nie realizuje obowiązków ucznia. Pojęcie „nauki w szkole” nie powinno być rozumiane dowolnie. Nie można mówić o pobieraniu nauki, gdy uczeń nie podejmuje żadnych starań w kierunku przyswajania wiedzy, a status osoby uczącej się uzyskuje tylko przez „zapisanie się” do określonej szkoły (zob. wyrok SN - Izba Pracy z 3.09.2013 r., I UK 85/13). Słusznie zatem prawo ubezpieczonej do renty zostało zakwestionowane w części, w której dotyczyło miesięcy: wrzesień i październik 2021 r., styczeń 2022 r. oraz od kwietnia do sierpnia 2022 r.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy emerytalnej, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Definicję nienależnie pobranych świadczeń zawiera ust. 2 tego przepisu, stanowiąc, iż są to:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Zgodnie z ust. 4 art. 138 ustawy emerytalnej, nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności

powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5.

Z art. 139 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej wynika, że ze świadczeń pieniężnych określonych w ustawie - po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych - podlegają potrąceniu, z uwzględnieniem art. 141, następujące należności kwoty nienależnie pobranych emerytur, rent i innych świadczeń z tytułu:

- a) zaopatrzenia emerytalnego oraz ubezpieczenia społecznego za okres przed dniem wejścia w życie ustawy,
- b) ubezpieczeń społecznych, o których mowa w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych, wraz z odsetkami za zwłokę w ich spłacie,
- c) zaopatrzenia określonego w odrębnych przepisach.

Wskazać należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono ugruntowany obecnie pogląd, że nienależnie pobrane świadczenie w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, to świadczenie wypłacane mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczenia na skutek okoliczności leżących po stronie ubezpieczonego. Tym samym nie można przyjąć, aby doszło do nienależnego pobrania świadczenia, jeżeli jego wypłata (mimo zaistnienia wskazanych okoliczności) nastąpiła z przyczyn niezależnych od ubezpieczonego. Mogą to być zarówno przyczyny leżące po stronie organu rentowego (błąd) lub niezależne od tego organu. W prawie ubezpieczeń społecznych „świadczenie nienależnie pobrane”, to zatem nie tylko „świadczenie nienależne” (obiektywnie, np. wypłacane bez podstawy prawnej), ale także „nienależnie pobrane” a więc pobrane przez osobę, której przypisać można określone cechy dotyczące stanu świadomości (woli) lub określone działania (zaniechania). Przyjmuje się, że obowiązek zwrotu obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze, wiedząc, że mu się nie należy. Dotyczy to zarówno osoby, która została pouczona o okolicznościach w jakich nie powinna pobierać świadczeń, jak też tej osoby, która uzyskała świadczenia na podstawie przedstawionych nieprawdziwych dokumentów lub zeznań albo w wypadkach innego świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego (zob. wyrok SA w Lublinie z 23.01.2020 r., III AUa 416/19).

Sąd Najwyższy podkreślił, że na podstawie art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS można żądać zwrotu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Pouczenie musi być należyte, czyli wyczerpujące i wyraźnie wskazujące okoliczności w jakich dochodzi do nienależnego pobrania świadczenia, dokonane w taki sposób, aby było zrozumiałe dla osoby, do której było skierowane. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 17.11.1998 r., II URN 46/95, OSNP 1996/12/174, lex nr 23750 i z 17.02.2005 r., II UK 440/03, OSNP 2005/18/291, lex nr 155203). Warunkiem uznania świadczenia za nienależnie pobrane jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości lub w części). Pouczenie o takich okolicznościach nie może odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z różnorodnych okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W tym sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 10.06.2008 r., I UK 394/07, lex nr 494135).

Jeśli organ rentowy zaniechał pouczenia osoby pobierającej świadczenie o okolicznościach powodujących ustanie prawa do świadczenia, to nienależne świadczenie traci przymiot świadczenia nienależnie pobranego i tym samym powoduje zwolnienie osoby bezpodstawnie pobierającej świadczenia z obowiązku ich zwrotu. Obowiązek taki, na podstawie art. 138 ust. 1 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, istnieje bowiem tylko w stosunku do

osób, które nienależnie pobrały świadczenia, a nie wobec osób, które pobrały nienależne świadczenia (zob. wyrok SA w Lublinie z 30.10.2019 r., III AUa 525/19).

Sąd Okręgowy po analizie akt rentowych odwołującej, stwierdził, że organ rentowy m.in. na odwołaniu decyzji o przyznaniu prawa renty rodzinnej, a także w każdej kolejnej decyzji dotyczącej tego świadczenia, w treści pouczenia informował ubezpieczoną, że jest zobowiązana do powiadomienia ZUS o podanych w pouczeniu okolicznościach powodujących: ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty w całości albo w części. W szczególności w pouczeniu tym wskazano, że osoba pobierająca rentę rodzinną zobowiązana jest powiadomić o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły (na uczelnię), a jeżeli uczy się nadal – zobowiązana jest do nadesłania zaświadczenia z ww. Szkoły – uczelni z podaniem terminu programowego jej ukończenia. Tym samym bezspornie wnioskodawczyni winna mieć świadomość w jakich okolicznościach świadczenie to jej się nie należy.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ §2 k.p.c., uwzględnił odwołanie jedynie w tej części w jakiej dotyczyło ono obowiązku zwrotu pobranej przez skarżącą renty rodzinnej za miesiące listopad 2021 r., grudzień 2021 r., luty 2022 r. i marzec 2022 r., o czym orzeczono, jak w punkcie 1 sentencji wyroku, a w pozostałym zakresie, na podstawie art. 477¹⁴ §1 k.p.c., oddalił odwołanie, jako bezzasadne, o czym orzeczono, jak w punkcie 2 sentencji wyroku.

A.P.